

beszól. A fiú ötvenhatban itt hagyja az országot (vele apját), s különben építi az életét. Közben marossza a lelkiismeret: „Furcsa, kettős életet éltem. Diplomám volt, autóm, feleségem. De hajnalban, a ki-merültség felszívódása után, nyitott szemmel feküdtem az ágyon. Láttam apám ablakában a tűzfalat.”

Az apa nem tesz szemrehányást. Ám a zárt osztályon az a legfojtogatóbb, amikor a látogatókkal beszívárog a kinti világ. („Talán jobb lenne, ha betiltanák. Ha nem is lennének látogatónapok.” Másutt meg, mintegy az ápoltak gondolatait megidézve: „Mert mit levél, és mit ígér! Jelen lenni az egyetlen feladat.”) De élni kell. „Várni és remélni” lehet még így is, emberül. Az apa sakkozni tanítja a bolondokat, s felolvas nekik, miközben már csak nyelvvel tudja lapozni az oldalakat.

A *bolondok királyába* Ferdinandy korábbi elbeszéléseiből is beemel vendégszövegeket. A múlt mindig ott van, ahol én, írja, miközben itthon vagy éppen Franciaországban, Floridában, esetleg apja gyerekkorának színhelyén, Hidasnémetiben raskosgatja az idő megőrzött mozaikdarabkáit, s közben döbbenetesen pontos részleteket fest a történelmi háttérből, legyen az az ötvenes évek vagy a kárpótlás ideje.

Miként az életműnek, ennek a könyvnek a kulcsszava is az *idegen*. Már az első oldalon feltűnik, amikor az író átveszi az ápolótól apja hagy-

tékát: orvosi táská, sztetoszkóp, főtök, a ceruzarajz, amelyet az egyik ápolat készített a Dokiról, s egy köteg levél, amit ő küldött apjának külföldről. „Soha nem láttam ilyen idegennek az írásomat.” Az idegenségérzet szülei válásakor megelőlegeződik: „Hiába lett két házam, ha egyszer mind a kettő idegen.” De már az apa is idegen volt a Sashegy kertjüket művelő őslakosai között, inkább a kőművesekkel meg a házmasterékkal beszélgetett, s idegen volt persze a bolondok között.

Így csúsznak egymásba idősíkok, életek. Ha esik az eső, Floridában és Hidasnémetiben is „kövér vízcseppek gyöngyöznek az ablakon”. Mit lehet tenni? „Várni és remélni.” És megbocsátani önmagunknak. Ez a könyv a lelkiismeret regénye. A mi lelkiismeretünké is.

JENEI GYULA

(Orpheusz Kiadó, Budapest, 2007,
160 oldal, 2000 Ft)

CHRISTOPH HEIN:

Honfoglalás

Az 1944-es születésű Christoph Hein többek által eddigi legnagyobb szabású alkotásának tartott *Honfoglalás* 2004-ben jelent meg Németországban. A mű az egykori NDK helyzetéről nyújt összefoglaló

képet, valamint feltárja az összeomlás és a német egység első évtizedének történelmi stádiumát. Központi kisvárosa a fantázia szülte keletnémet Guldenberg, ahová határon túli német származásúakat telepítettek át a szomszédos Pomerániából, Lengyelországból a második világháború után.

Ha a konkrét történelmi vonatkozásokat helyezi előtérbe az ember, akkor a regény egy nemzetnek szól. Viszont minden náció gyermeke a magáénak érezheti, mivel olvasása során átélheti, milyen is az, ha

valaki „modern” honfoglalásra kényszerül. „A »honfoglalás«, a területfoglalás ugyanis az az egyetlen érv, ami miatt ötezer éve újra meg újra háború törhet ki: mindig ez a célja az egyes országoknak – bármivel leplezzék is valódi indokukat – és lelkileg ez a célja az egyes embernek is.” Mindez Christoph Hein saját nyilatkozatában is szerepel, melyet a Litera irodalmi portálon láthatunk viszont. Ebből egyebek mellett kiténik még, hogy az író rokonsága szintén sziléziai menekült család volt, és a szerző életrajzi jelleggel írta meg a regényét, vagy legalábbis nem zárható ki az eshetőség, hogy a valóság közreműködött itt a fikció létrehozásában.

Hein kedvelt szerkesztési módja, hogy egyszerre több szálon futó történetet komponál (a *Horn halála* cí-

mű munkájában is érvényesül ez; 1989-ben megjelent művében ugyancsak kitalált helyszín szerepel, a mostani Bad-Guldenberggel majdnem azonos az ottani városnév). Ez alkalommal öt szereplő éli meg és meséli el a guldenbergi éveket, a történeteket, amelyekkel fordulatok sorozata veszi kezdetét. Életük kereszteti egymást valamilyen módon; ugyanazt a történetet élik meg mindannyian, ám saját szemszögükből különféleképpen adják vissza az olvasónak. Időbeli szempontból a

történetmondás a szereplők felvonultatásával párhuzamosan halad. Akad azonban egy közös pont mindenki életében, ez pedig Bernhard Haber, akit az elbeszélő közreműködők mutatnak be bő háromszáz oldalon át, hogy végül ő maga is a párbeszé-

des szövegkeretbe vonódjék. Hein három nemzedék szerepeltetésével élénkíti, élteti a történetet: az öreg Haber asztalos, fia Bernhard és Bernhard gyermekeinek generációján át. Ez a lánc a fejlemények jövőre való nyitottságának lehetőségét is fenntartja.

A regény nyelvezete, szerkezete, elbeszélés módja közérthető, a szerző minden felesleges sallangot elkerül. Hein célja nagy (szabású) szövegében nem valamiféle „monumentális” vagy éppenséggel barokkos elemek felvonultatása, hanem az,

hogyan a történelem és a valóság, a személyek és élethelyzetek adott körülmények közötti egyedi és egyértelmű kapcsolatát minél adekvátábban juttassa a befogadó tudomására. A maga dísztelen és racionális mivoltában minden részletnek megvan a saját helye, s mégis mind külön életet él. Mindemellett megszakítatlan, önmagába visszatérő körként ábrázolják a történetet.

A történelem-történetnek mindenkor aktualitása van. Azt mondják, a világban lezajlott fontos események ponttá stabilizálódott állomásokként is örök periódusokban változnak: térnek vissza, minimális eltérésekkel. A *Honfoglalás* történelmi síkja is emiatt érezhető jelenkorinak, a ma részének, a szereplők pedig mintha az olvasó mellett ülve, direkt módon beszélgetnének. Efféle közvetlenség jellemzi a heini mondanivalót. E közvetlenség által lehet visszanyúlni a történelemhez, a múlt(ak)hoz, hogy az(oka)t jelenkorivá, aktuálissá tehesse az ember, még ha esetleg csak bensőleg, az individuumba szabott élménysorozat formájában is.

HÖRCHER ESZTER

*(Fordította Murányi Beatrix,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2006,
398 oldal, 2700 Ft)*

CEM MUMCU:

Törökfürdő avagy Sírbolt

Mi történik, ha egy gyermek érkezése nem csoda, hanem tragédia? Amikor születése pillanatában megtagadják, majd egy dohos padlás-szobába száműzve egész életére fordítják rá a kulcsot? Cem Mumcu, a nálunk is egyre népszerűbb török irodalom fiatal képviselője a magára hagyott léleket, a múlt szeretetlenségét újrahelvényező jelen, az életet keretező halál mint alapesemény problematikáját vizsgálva arra keres választ, hogyan képes egy gyermek, aki a halál mellől indul, teljességgel birtokba venni saját életét, anélkül, hogy bármire (köztük épp magára az életre) jogot formálna.

A gyermek nem tesz mást, csak létezik egy számára kijelölt, szűkre szabott világban, mégis mélyen megsebzti a csupa nagynéniből-nagybácsiból álló család minden napjait, melyeket egészen addig a transzcendens hatalommal bíró nagymama uralt. Az egyensúlyvesztés révén a hit babonáságba süpped, a józan ész pedig, mint a fürdő márványpadlója felett kavargó gőz, lassanként elpárolog...

Van-e menekülő út egy félelem és gyanakvás által lelakatolt világból? Ha igen, az csakis önmagunk s egy tisztasága révén nyitott világ felé vezethet. Miként az őrült, aki a ká-